

6. Ріпецький С. Українське січове стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин. Львів: [у надзаг.: Наукове Товариства імені Т. Шевченка у Львові, Українознавча бібліотека НТШ. Ч. 4], 1995. 358 с.
7. Світ / видає і за редакцію відповідає М. Голубець. Львів, 1917–1918.
8. Стрілецька Голгофа: спроба антології / упоряд., авт. вступ. ст. і прим. Т. Ю. Салига; худож. оформл. І. П. Плесканка. Львів: Каменяр, 1992. 399 с.
9. Тим, що впали: літ.-мист. збірник / зложив Микола Голубець, украсив Іван Іванець. – Львів: Артистична горстка і Пресова квартира У.С.С. в поли, 1917. (Додаток до календаря-альманаху УСС на 1917 рік). – 157 с.
10. Шкрумеляк Ю. Поїзд мерців: Картини жертв і трудів / обкл. рис. П. Ковжуна. Львів; Київ: Накл. Вид-ва «Червона Калина»; Друк. Ставропігійського Ін-та у Львові під управою Ю. Сидорака, 1922. 96 с.
11. Шляхи. Львів, 1913–1918.

ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ВІЙНИ В ПОВІСТІ ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА «КОТИК, ПІВНИК, ШАФКА»

Романова Ірина Василівна,

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Повість «Котик, Півник, Шафка» відображає повномасштабне вторгнення росіян в Україну 24 лютого 2022 року. У цьому творі простежуємо автобіографічне начало: ідеться не тільки про екзистенційний вимір Олександра Михеда як людини, яку заскочила війна, але й про іншу його іпостась – воїна, що служить у Збройних Силах України. Як зауважує автор, «...я розумію, що є ідентичність солдата, який давав присягу, є ідентичність родинна, а є стержень письменницької ідентичності. Тому саме цей прокачаний м'яз тримає мене на плаву. Це відчуття важливості все зафіксувати і проговорити, що відбувається» [2]. Авторська концепція війни кристалізується через змалювання однієї родини з Бородянки, що опинилася в окупації, – Лізи, Соні, Андрія.

Ліза – головна героїня, що вдруге переживає хаос війни. Перша – Велика – застала її у віці семи років: «Рідний дім горить. Червоні півники вогню розповзаються будинком, і все, що вона любить, – зникає у полум'ї» [3, с. 23]. Утрата дому та батьків доповнюється ще й тим, що «вона бачила, як нацисти розстрілювали євреїв, і ті падали замертво у викопані траншеї. Бачила, як комуністи вішали українців за те, що ті насмілилися бути українцями. Бачила

мертвих. Ліза знає, що сталося з її друзями й подругами, їхніми дітками й онуками» [3, с. 51]. Прикметно, що пам'ять про такі травматичні досвіди супроводжується так званою культурою мовчання або замовчування, оскільки часто про болючий досвід минулого свідок / жертва воліє не говорити. За тоталітарного режиму така модель поведінки часто детермінувалася страхом за своє життя та рідних: мовчати, щоб не нашкодити.

Ліза переживає ефект *déjà vu* й під час війни 2022 року, оскільки усвідомлює, що «та сама навіжена червона орда, що вбивала й гвалтувала, а ще називалася героями, які нищать інших потвор...» [3, с. 26] буде чинити так само й в Україні. Негативний досвід попередньої війни посилює Лізині захисні механізми, бо тепер вона несе відповідальність ще й за свою онуку Соню, а тому ховає її від окупантів у таємному хіднику. Перспектива згвалтування росіянами – страх, що не є безпідставним, адже, як влучно зауважує Оксана Забужко, «у цій культурній матриці (в модерну добу характерній для світу тюрми і «зони») «жінки ворога» належать до «трофеїв», таких самих, як майно в покинутих помешканнях...» [1]

За художньою логікою повісті, війна як межова ситуація сприяє налагодженню тіснішої комунікації бабусі та онуки. Соня виголошує парадоксальну, на перший погляд, сентенцію: «Ба, здається, ця війна мала початися, щоби ми з тобою нарешті познайомилися» [3, с. 43]. Ця метафора зближення рідних людей стає можливою, коли онука занурюється в минуле власної родини, бо «...розчистивши завали сімейних історій, починає краще розуміти свою бабусю» [3, с. 31]. У цей момент Соня відчуває посилену емпатію до Лізи – колись маленької дівчинки, що пережила біль утрат, дезорієнтованість та розгубленість. По суті, ця війна стає каталізатором взаємопорозуміння між різними поколіннями однієї родини, сприяє усвідомленню крихкості людського життя, толерантного ставлення одне до одного у складні моменти. Мудра Ліза розуміє, що це ментальне змагання добра і зла, а тому воно особливо криваве. Кожен із її родини – за крок до потенційної смерті: і вона з онукою, що ховається в підвалі від обстрілів окупантів, і її син Андрій, що став до лав Територіальної оборони. Росіяни розстрілюють цивільних – невинних жертв, чинять інші злочини. Кульмінація твору – розділ «Щербина»: ворожі снаряди влучають у їхній будинок: «Усі життя... поховано під купою завалів» [3, с. 51]. Але вітаїстичний складник перемагає, оскільки й Лізу, і Соню врятували з-під завалів.

На прикладі однієї родини Олександр Михед показує війну як складне випробування, оскільки «...кожен із тієї війни вийде іншим, з ранами, яких не залікувати» [3, с. 66]. Шрами – це нагадування про те, через що довелося пройти людині. І важливо, щоб під час такого досвіду був той, хто зможе підтримати, вислухати та зрозуміти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Забужко О. Репортаж із зони зламаних хребтів (уривок). URL: <https://www.facebook.com/oksana.zabuzhko> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Константинова К. Творчість після повномасштабного вторгнення. URL: <https://zn.ua/ukr/ART/pismennik-oleksandr-mikhed-same-prokachanij-pismennitskij-mjaz-trimaje-mene-na-plavu.html> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Михед О. Котик, Півник, Шафка [Текст] : повість. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 72 с.

ДОСВІД СУЧАСНОЇ ВІЙНИ В УСНІЙ НАРОДНІЙ ТВОРЧОСТІ: ТЕ, У ЩО МИ ВІРИМО

Сеньовська Надія Леонідівна,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти;
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Нестайко Ірина Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Російсько-українська війна триває вже дев'ять років. За цей час (особливо після повномасштабного вторгнення) сформувався цілий пласт усної народної творчості, в якому наше суспільство фіксує досвід цієї війни. Зрозуміло, що об'єктивно вивчити та класифікувати сучасні (часто оновлені й переосмислені) фольклорні жанри можна буде аж після Перемоги. Але й аналіз «по гарячих слідах» дає можливість зробити цікаві висновки.

Насамперед, по-новому сприймаються та поширюються міфи. Зазвичай в межах фольклору вони визначаються як «стародавня народна оповідь про явища природи, історичні події тощо або фантастичні оповідання про богів, обожнених героїв, уявних істот» [3, с. 819]. Вважається, що для наших предків міфи були формою взаємодії зі світом та способом його осмислення: «Міф – універсальна чуттєва дійсність, структурована за людським світобаченням, не ідентична довкіллю» [2, с. 538]. У таких текстах відображені вагомі для конкретного етносу сенси. Тобто, вони є моральною опорою: «Втрата міфу відповідає втраті сенсу життя» [2, с. 538]. Таким чином, сучасні міфи, у яких відображені наративи сьогоденної російсько-української війни, можна